

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΗ / ΣΥΝΗΓΟΡΟΥ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΓΙΑ ΤΟ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΟ ΕΝΟΣ ΕΘΝΙΚΟΥ ΣΧΕΔΙΟΥ ΔΡΑΣΗΣ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Ιούλιος 2013

Α) Η αναγκαιότητα υιοθέτησης ενός Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού – ιστορική αναδρομή

Ο Συνήγορος του Πολίτη στο πλαίσιο της αποστολής του για την προάσπιση και προαγωγή των δικαιωμάτων του παιδιού (σύμφωνα με τις προβλέψεις του ν.3094/2003), ενεργώντας δηλαδή με την ιδιότητά του ως Συνήγορος του Παιδιού, ανέδειξε δημόσια από το 2006 την αναγκαιότητα υιοθέτησης ενός Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού¹. Η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών ήδη από τον Μάιο 2002, υιοθετώντας το κείμενο «Ένας Κόσμος κατάλληλος για τα παιδιά» (A world fit for children), είχε καλέσει τα κράτη μέλη να εξετάσουν τη λήψη ειδικών μέτρων, στα οποία θα περιλαμβάνονταν «η εκπόνηση, όπου απαιτείται, αποτελεσματικών νομοθετημάτων, πολιτικών και σχεδίων δράσης και η κατανομή πόρων για την πραγμάτωση και προστασία των δικαιωμάτων και της ευημερίας των παιδιών». Η εκπόνηση ενός Εθνικού Σχεδίου Δράσης, που θα απέβλεπε στην προώθηση και διασφάλιση της εφαρμογής των προβλέψεων της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ν.2101/92), αποτέλεσε για αρκετά χρόνια στην Ελλάδα αίτημα πολλών φορέων που εξειδικεύονταν στο πεδίο αυτό.

Τον Μάιο του 2007, το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης ανακοίνωσε και έθεσε σε δημόσια διαβούλευση ένα κείμενο που τιτλοφορήθηκε «Αξονες του Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού». Ο Συνήγορος του Πολίτη ανταποκρίθηκε στην πρόσκληση του Υπουργείου, αποστέλλοντας² τις παρατηρήσεις του, στις οποίες, μεταξύ άλλων, επεσήμανε ότι το εν λόγω Σχέδιο χρειαζόταν περαιτέρω επεξεργασία, προκειμένου να αναφέρεται σε όλο το φάσμα των δικαιωμάτων του παιδιού και σε θέματα κοινωνικής πολιτικής για ανηλίκους, συγκεκριμένους επιχειρησιακούς στόχους, οικονομικά στοιχεία, χρονοδιάγραμμα υλοποίησης, πρόβλεψη διϋπουργικής συνεργασίας και μηχανισμό παρακολούθησης σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο.

Ακολούθησε η ανάθεση εκ μέρους του Υπουργείου και εκπόνηση Μελέτης από τον μη κυβερνητικό οργανισμό «Το Χαμόγελο του Παιδιού», με τίτλο «Σχέδιο Δράσης για την Οριζόντια Δικτύωση και τον Συντονισμό Υπηρεσιών και Φορέων Κοινωνικής Αλληλεγγύης για το Παιδί», υπό την επιστημονική ευθύνη των Π. Αλτάνη και Χ. Οικονόμου (Φεβρουάριος 2009). Ωστόσο, δεν ανακοινώθηκαν άλλες συγκεκριμένες ενέργειες εκ μέρους του Υπουργείου που είχε αναλάβει την πρωτοβουλία για την εκπόνηση των Αξόνων του Σχεδίου.

Ο Συνήγορος του Πολίτη στην Έκθεση που απέστειλε τον Απρίλιο του 2012 προς την Επιτροπή Δικαιωμάτων του Παιδιού του ΟΗΕ, σχετικά με την εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού στην Ελλάδα, περιέλαβε την πρόταση για την συγκρότηση ενός Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Η Επιτροπή, στις Καταληκτικές Παρατηρήσεις που εξέδωσε αμέσως μετά την εξέταση της Ελληνικής Έκθεσης (Ιούνιος 2012) περιέλαβε ειδικές συστάσεις σχετικά με το ζήτημα αυτό³.

Ακολούθησε πρόσκληση του Συνηγόρου του Πολίτη σε φορείς, υπηρεσίες και μη

¹ Βλ. Ετήσια Έκθεση Συνηγόρου του Πολίτη, 2006, σελ. 197.

² Επιστολή Γ. Μόσχου, Βοηθού Συνηγόρου για τα Δικαιώματα του Παιδιού προς τον Υφυπουργό Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, 31.7.2007, δημοσιευμένη στον ιστοχώρο του Συνηγόρου του Πολίτη

³ Καταληκτικές Παρατηρήσεις Επιτροπής Δικαιωμάτων του Παιδιού του ΟΗΕ, σημείο 14

κυβερνητικές οργανώσεις που ασχολούνται με τα παιδιά να εκφράσουν τις απόψεις τους σχετικά με την συγκρότηση Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Διοργανώθηκαν δύο ανοικτές εκδηλώσεις διαλόγου στην Αθήνα (27/9/2012) και στη Θεσσαλονίκη (10/12/2012) και ο Συνήγορος προσκάλεσε και έλαβε εγγράφως, με βάση σχετικό ερωτηματολόγιο, τις παρατηρήσεις και τις προτάσεις ενδιαφερόμενων φορέων και εμπειρογνομώνων στο πεδίο.

Στις αρχές του 2013 η Γενική Γραμματεία Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του Υπουργείου Δικαιοσύνης, Διαφάνειας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων ανακοίνωσε την συγκρότηση ειδικής Ομάδας Εργασίας για την εκπόνηση Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα. Στο σχέδιο αυτό περιλαμβάνεται μέρος που αφορά και τα Δικαιώματα του Παιδιού. Η διαδικασία εκπόνησης του Σχεδίου αυτού βρίσκεται σε εξέλιξη.

Ανεξάρτητα από την τελική διαμόρφωση του Σχεδίου που ανέλαβε να εκπονήσει το Υπουργείο Δικαιοσύνης, ο Συνήγορος του Πολίτη θεωρεί ότι είναι αναγκαίο να υπάρξει ένας ξεχωριστός, αυτόνομος και διαρκής μηχανισμός εκπόνησης και παρακολούθησης Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, με συμμετοχή όλων των συναρμόδιων υπουργείων, εκπροσώπων της τοπικής αυτοδιοίκησης και των μη κυβερνητικών οργανώσεων που ασχολούνται με τα παιδιά.

Β) Πρόταση για την εκπόνηση του Σχεδίου και την οργάνωση μηχανισμού παρακολούθησης της υλοποίησής του

Με βάση τις προτάσεις που έχουν διατυπωθεί μέχρι σήμερα και την εκτίμηση του Συνηγόρου του Πολίτη / Συνηγόρου του Παιδιού για την βέλτιστη δυνατή ανάπτυξη μηχανισμού εκπόνησης και παρακολούθησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (παρακάτω Ε.Σ.Δ.Δ.Π.), προτείνονται τα παρακάτω βήματα:

1. Συγκρότηση **Διϋπουργικής Επιτροπής για τα Παιδιά** (παρακάτω Δ.Ε.Π) που θα έχει την τελική ευθύνη ανάπτυξης και υλοποίησης του Ε.Σ.Δ.Δ.Π. Προτείνεται να αποτελείται από Γενικούς Γραμματείς Υπουργείων με συναφείς αρμοδιότητες. Προτείνεται επίσης να συμμετέχει ο Βοηθός Συνήγορος για τα Δικαιώματα του Παιδιού -με ρόλο συμβουλευτικό / γνωμοδοτικό- και να καλούνται σε ακρόαση εκπρόσωποι και άλλων δημοσίων οργανισμών ή ανεξαρτήτων αρχών, αναλόγως των θεματικών της κάθε συνάντησης. Τον συντονισμό προτείνεται να έχει η Γενική Γραμματεία Πρόνοιας, που έχει ήδη εκδηλώσει σχετικό ενδιαφέρον.
2. Προώθηση **νομοθετικής ρύθμισης** σχετικά με τη λειτουργία της Δ.Ε.Π όπως και των λοιπών αναφερόμενων παρακάτω οργάνων και μηχανισμών για την παρακολούθηση της εφαρμογής του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού.
3. Ορισμός **Επιστημονικής Επιτροπής για τα Δικαιώματα του Παιδιού** αποτελούμενης από πρόσωπα εγνωσμένου κύρους και εδραιωμένων γνώσεων στο πεδίο των δικαιωμάτων του παιδιού, που θα έχει την ευθύνη έκδοσης κατευθύνσεων για το περιεχόμενο του Ε.Σ.Δ.Δ.Π. και πραγματοποίησης εισηγήσεων προς την Δ.Ε.Π. *Η Επιτροπή αυτή θα μπορούσε να είναι η προβλεπόμενη του Εθνικού Παρατηρητηρίου για τα Δικαιώματα του Παιδιού, εφόσον διασφαλισθεί ότι πράγματι η επιλογή και ο διορισμός των μελών της θα γίνεται με αντικειμενικά κριτήρια αξιοκρατίας.*
4. Δημιουργία **ειδικού μηχανισμού για την ανάπτυξη και παρακολούθηση** του Ε.Σ.Δ.Δ.Π, ενδεχομένως μέσω προγράμματος χρηματοδοτούμενου από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (ΕΣΠΑ). Το σχέδιο που θα εκπονηθεί θα προβλέπεται να τεθεί σε δημόσια διαβούλευση κατά την έναρξή του και σε συγκεκριμένες φάσεις της υλοποίησής του. Να έχει ρητά διατυπωμένους στόχους, συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα (προτείνεται 5ετές) και διαδικασίες ανάπτυξης, παρακολούθησης,

αναθεώρησης και αξιολόγησης. Επίσης να προβλέπει ενέργειες και σαφώς κατανοητές αρμοδιότητες τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε περιφερειακό, με συμμετοχή εκπροσώπων των ΟΤΑ, δημοσίων υπηρεσιών για τα παιδιά και ΜΚΟ.

5. Έγκριση του Ε.Σ.Δ.Δ.Π. από την **Βουλή**, ύστερα από σχετική συζήτηση σε αρμόδια Επιτροπή.
6. Πρόβλεψη δημοσιοποίησης αποτελεσμάτων και επίτευξης των στόχων του Ε.Σ.Δ.Δ.Π. σε ετήσια βάση.

Γ) Περιεχόμενο του Εθνικού Σχεδίου Δράσης

Το Σχέδιο προτείνεται να ακολουθεί τη θεματική δομή και διάρθρωση των εκθέσεων περί την εφαρμογή της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, όπως προτείνεται από την αρμόδια Επιτροπή του Ο.Η.Ε. Προτείνεται επίσης να περιλαμβάνει τόσο ειδικά στοχευμένες δράσεις, που σχετίζονται και με την αντιμετώπιση ζητημάτων επείγοντος χαρακτήρα, συνδεδεμένων με την τρέχουσα οικονομική κρίση, όσο και ενέργειες που θα αποβλέπουν στην σε βάθος χρόνου καλύτερη κατοχύρωση και θεμελίωση των δικαιωμάτων των ανηλίκων που ζουν στην Ελληνική επικράτεια. Οι αρχικοί άξονες του σχεδίου θα εξειδικευτούν σε συγκεκριμένους στόχους και προσδοκώμενα αποτελέσματα, η επίτευξη των οποίων θα παρακολουθείται στη συνέχεια σε περιφερειακό και εθνικό επίπεδο.

Ειδικότερα, λαμβάνοντας υπόψη την έκθεση του Συνηγόρου του Πολίτη προς την Επιτροπή Δικαιωμάτων του Παιδιού του ΟΗΕ (Απρίλιος 2012), τις Καταληκτικές Παρατηρήσεις της Επιτροπής αυτής ύστερα από την εξέταση της Ελληνικής Έκθεσης (Ιούνιος 2012), τις απόψεις που διατυπώθηκαν κατά τη διάρκεια δημοσίων εκδηλώσεων και όσες απεστάλησαν από εκπροσώπους φορέων και εμπειρογνώμονες προς τον Συνήγορο του Πολίτη κατά το τελευταίο τρίμηνο του 2012, συνοψίζουμε παρακάτω τις σημαντικότερες διαπιστούμενες **ανάγκες** για τη λήψη μέτρων με στόχο την πληρέστερη εφαρμογή της Σύμβασης στη χώρα μας, ώστε να ληφθούν υπόψη κατά την σύνταξη του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. Επισημαίνεται βέβαια ότι οι ανάγκες αυτές απαιτείται να εξειδικευθούν σε συγκεκριμένα **μέτρα με μετρήσιμους στόχους**, από τα συναρμόδια υπουργεία, ανάλογα τις εκτιμώμενες προτεραιότητες, τον γενικότερο σχεδιασμό πολιτικής για τα παιδιά και τις δυνατότητες αξιοποίησης εθνικών και ευρωπαϊκών πόρων.

Λαμβάνοντας υπόψη τις ιδιαίτερα δύσκολες δημοσιοοικονομικές συνθήκες στις οποίες βρίσκεται σήμερα η χώρα, αλλά και την απόλυτη αναγκαιότητα να σχεδιαστούν και υλοποιηθούν μέτρα για την πληρέστερη εφαρμογή των δικαιωμάτων του παιδιού και την προστασία ιδίως των ευάλωτων παιδιών που πλήττονται ιδιαίτερα από την οικονομική κρίση, ο Συνήγορος επισημαίνει ως **απόλυτης προτεραιότητας** την αντιμετώπιση των παρακάτω αναγκών, που περιλαμβάνονται στον αναλυτικότερο κατάλογο που ακολουθεί:

- Ανάπτυξη **υποστηρικτικών παρεμβάσεων και κοινωνικών υπηρεσιών** με προληπτικούς ελέγχους και μέτρα αντισταθμιστικά στην οικονομική ανέχεια, σε περιοχές που διαβιούν παιδιά σε ιδιαίτερα ευάλωτες συνθήκες, όπως σε καταυλισμούς Ρομά, γειτονιές με ακραία φτώχεια, κακές στεγαστικές συνθήκες και πολυπολιτισμική σύνθεση και για παιδιά, τα οποία ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες όπως παιδιά φυλακισμένων, ανήλικους παραβάτες, παιδιά με αναπηρίες κλπ. (στοιχείο 11)
- Δημιουργία και λειτουργία **οικογενειακών δικαστηρίων**, σύμφωνα με τις προβλέψεις του ν.2447/96, πλαισιωμένων από κατάλληλες ψυχοκοινωνικές υπηρεσίες, για την αποκλειστική ενασχόληση με υποθέσεις οικογενειακού δικαίου. (στοιχείο 22)
- Διεύρυνση της υλοποίησης του **θεσμού της αναδοχής**, για τις περιπτώσεις παιδιών που χρειάζεται να απομακρυνθούν από τη φυσική τους οικογένεια, ιδίως για περιπτώσεις

επείγοντος χαρακτήρα, ώστε να αποφεύγεται η παραμονή τους σε ακατάλληλα πλαίσια, σε νοσοκομεία ή η ένταξη και μακροχρόνια παραμονή τους σε ιδρύματα παιδικής προστασίας. Ανάθεση συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων σε κοινωνικές υπηρεσίες των Περιφερειών και, βάσει αυτών, προώθηση συστηματικής προσέλευσης, εκπαίδευσης και επιλογής αναδόχων γονέων και λειτουργία του προβλεπόμενου **μητρώου αναδόχων οικογενειών**. Καθιέρωση της τακτικής εποπτείας και υποστήριξης των αναδόχων οικογενειών και περιοδικής αναθεώρησης / αξιολόγησης των τοποθετήσεων. (στοιχείο 26)

- Θεσμοθέτηση προδιαγραφών για τη λειτουργία των **ιδρυμάτων και λοιπών φορέων παιδικής προστασίας**, ενεργοποίηση και αναθεώρηση του συστήματος πιστοποίησης, αδειοδότησης και τακτικού ελέγχου τους από ανεξάρτητους δημόσιους φορείς, προστασία των δικαιωμάτων των φιλοξενούμενων παιδιών με διασφάλιση του δικαιώματος του αναφέρεσθαι σε ανεξάρτητες υπηρεσίες και αρχές. (στοιχείο 27)

- Καθιέρωση **Πρωτοκόλλων Ενεργειών** των επαγγελματιών της εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας, σχετικά με την διαχείριση περιστατικών **κακοποίησης – παραμέλησης** σε βάρος ανηλίκων και εκπαίδευση των επαγγελματιών σχετικά με τις υποχρεώσεις τους σε παρόμοιες περιπτώσεις. (στοιχείο 33)

- Διασφάλιση της πρόσβασης όλων ανεξαιρέτως των παιδιών σε **φροντίδα της υγείας**, ιατροφαρμακευτική και νοσηλευτική περίθαλψη. Ειδική μέριμνα για τους εμβολιασμούς και την φροντίδα της υγείας των παιδιών που δεν διαθέτουν ασφαλιστική κάλυψη. Διασφάλιση του προληπτικού ελέγχου των νεογνών και της αναπτυξιακής τους αξιολόγησης. (στοιχείο 47)

- Ενέργειες για τη συστηματική **καταπολέμηση της ελλιπούς φοίτησης και της σχολικής διαρροής**, ιδίως ανάμεσα σε παιδιά Ρομά, παιδιά της μουσουλμανικής μειονότητας και άλλων ευάλωτων ομάδων πληθυσμού. Προώθηση ρύθμισης για να περιληφθεί στις αρμοδιότητες των κοινωνικών υπηρεσιών της τοπικής αυτοδιοίκησης η συνεργασία με τα σχολεία και τις οικογένειες των μαθητών τους για την υποστήριξη της σχολικής τους φοίτησης και την αποτροπή της σχολικής διαρροής. (στοιχείο 56)

- Προώθηση της **δημοκρατικής λειτουργίας και του κοινωνικού χαρακτήρα** των σχολείων, με ενίσχυση της λειτουργίας των σχολικών οργάνων και ιδίως του σχολικού συμβουλίου, κατάλληλη προετοιμασία και εκτενή ενημέρωση των μαθητών για τις ευθύνες που μπορούν να αναλαμβάνουν μέσω των **μαθητικών κοινοτήτων** και υποστήριξη του ρόλου των συλλόγων **γονέων και κηδεμόνων**, ιδίως για την οργάνωση δράσεων ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και κοινωνικής αλληλεγγύης για τα αδύναμα μέλη της κοινότητας. (στοιχείο 63)

- Ευρύτερη εφαρμογή **των εναλλακτικών του εγκλεισμού** αναμορφωτικών ή άλλων επιβαλλόμενων μέτρων σε ανήλικους που **παραβαίνουν τον ποινικό νόμο**, με επιδίωξη της συνειδητής και έμπρακτης συμμετοχής των ανηλίκων σε αυτά. Ανάπτυξη συστήματος πιστοποίησης, εποπτείας και ενίσχυσης των συνεργαζόμενων φορέων υλοποίησης αναμορφωτικών μέτρων, και προώθηση μεθοδολογικών εργαλείων και επιμόρφωσης των επαγγελματιών. (στοιχείο 92)

Ακολουθεί ο πλήρης κατάλογος των αναγκών και προτεινόμενων μέτρων, με βάση τα στοιχεία που έχει συγκεντρώσει ο Συνήγορος του Πολίτη από τις παραπάνω αναφερθείσες διεργασίες και επικοινωνίες με φορείς και εμπειρογνώμονες του πεδίου.

(I) Γενικά Μέτρα Εφαρμογής της Σύμβασης (Άρθρα 4, 42 και 44)

1. Δημιουργία και τακτική λειτουργία **Διϋπουργικής Επιτροπής για τα Παιδιά** (βλέπε παραπάνω B1). Η Επιτροπή θα έχει στην ευθύνη της τον συντονισμό της εφαρμογής των πολιτικών και των προγραμμάτων με αντικείμενο τα δικαιώματα των παιδιών μεταξύ όλων των εμπλεκόμενων υπουργείων και φορέων, καθώς και μεταξύ των διαφόρων επιπέδων διοίκησης, του κεντρικού, του περιφερειακού και του τοπικού, και της διασφάλισης των απαραίτητων πόρων σε τεχνικό και οικονομικό επίπεδο⁴. Την Δ.Ε.Π. προτείνεται να συντονίζει η Γενική Γραμματεία Πρόνοιας, η οποία θα έχει και την ευθύνη συγκρότησης ειδικού μηχανισμού παρακολούθησης της υλοποίησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού (βλ. παραπάνω σημείο B.4.). Μέσω αυτού του μηχανισμού θα πρέπει να διασφαλισθεί η συνδρομή των Ο.Τ.Α. Α' και Β' βαθμού, των δημοσίων οργανισμών και των μη κυβερνητικών οργανώσεων που ασχολούνται με τα παιδιά.
2. Αποτύπωση των **δαπανών του εθνικού προϋπολογισμού**, που αποβλέπουν στην εφαρμογή των δικαιωμάτων του παιδιού σε όλα τα επίπεδα (σε τεχνικό και οικονομικό επίπεδο καθώς και σε ανθρώπινο δυναμικό), με στόχο την προστασία των παρεχομένων στα παιδιά υπηρεσιών από τις περικοπές της τρέχουσας οικονομικής κατάστασης και επιδίωξη της κατά προτεραιότητα διασφάλισης και περαιτέρω αύξησής τους⁵.
3. Επαναλειτουργία του **Εθνικού Παρατηρητηρίου για τα Δικαιώματα του Παιδιού**, με ετήσιο προγραμματισμό και απολογισμό δράσης, συγκέντρωση και διάθεση στοιχείων σχετικά με την υλοποίηση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και ενέργειες διάδοσης των δικαιωμάτων του παιδιού στην Ελληνική κοινωνία. Η προβλεπόμενη «Επιστημονική Επιτροπή» του Παρατηρητηρίου, να συγκροτείται από πρόσωπα εγνωσμένου κύρους και να εισηγείται τη συμπλήρωση ή τροποποίηση θεσμικού πλαισίου για τα δικαιώματα του παιδιού και την λήψη μέτρων για την βέλτιστη ανάπτυξη και εφαρμογή ενός Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τα Δικαιώματα του Παιδιού. (βλ. παραπάνω σημείο B3)
4. Βελτίωση της **συνεργασίας και συντονισμού σε σταθερή βάση με τις ΜΚΟ** που ασχολούνται με τα παιδιά και συμμετοχή τους στην εφαρμογή της ΔΣΔΠ μέσω του (*παραπάνω αναφερθέντος*) μηχανισμού παρακολούθησης της υλοποίησης του Εθνικού Σχεδίου Δράσης⁶ και τοπικών Δικτύων Παιδικής Προστασίας.
5. Ενίσχυση των μηχανισμών συλλογής δεδομένων και **δημιουργία εθνικής κεντρικής βάσης δεδομένων για τα παιδιά** με δείκτες συμβατούς προς τη Σύμβαση, προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι τα δεδομένα συλλέγονται σε όλους τους τομείς που καλύπτει η Σύμβαση, ιδιαίτερα όσον αφορά τη βία, την παράνομη διακίνηση και τη σεξουαλική εκμετάλλευση των παιδιών, καταναμεμένα, μεταξύ άλλων, σύμφωνα με την ηλικία, το φύλο, την εθνοτική και κοινωνικοοικονομική τους προέλευση και ανά ομάδες παιδιών που έχουν ανάγκη ειδικής προστασίας, όπως είναι μεταξύ άλλων τα παιδιά με αναπηρίες⁷.
6. Διασφάλιση της πλήρους **συμβατότητας της νομοθεσίας με τις αρχές και τις διατάξεις της ΔΣΔΠ** και της υπερίσχυσής της έναντι εθιμικών πρακτικών, όπως η

⁴ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημεία 12 και 14

⁵ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 18

⁶ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 21

⁷ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 20

εφαρμογή της Σαρίας στη μουσουλμανική μειονότητα της Θράκης⁸.

7. Ενέργειες **γνωστοποίησης και διάδοσης της ΔΣΔΠ** σε παιδιά και ενήλικες, με ενσωμάτωση των θεμάτων που αφορούν στα δικαιώματα των παιδιών σε όλα τα προγράμματα σπουδών κάθε επιπέδου και τις βαθμίδες της εκπαίδευσης. Ενίσχυση των προγραμμάτων ευαισθητοποίησης, συμπεριλαμβάνοντας καμπάνιες για τη Σύμβαση, μεταξύ παιδιών, οικογενειών και μεταξύ επαγγελματιών που εργάζονται με και για τα παιδιά⁹.

8. Προώθηση της **συστηματικής και συνεχούς επιμόρφωσης** στα δικαιώματα των παιδιών όλων των επαγγελματιών που εργάζονται με και για τα παιδιά, ιδιαίτερα των εκπαιδευτικών, των κοινωνικών λειτουργών, των αστυνομικών και άλλων οργάνων επιβολής του νόμου, του προσωπικού που εργάζεται στον χώρο της υγείας (ιατρών, νοσηλευτών, κλπ), των επαγγελματιών και του προσωπικού που εργάζεται σε όλους τους χώρους παροχής εναλλακτικής φροντίδας, καθώς και των μέσων μαζικής ενημέρωσης¹⁰.

(II) Γενικές αρχές (Άρθρα 2,3,6 και 12)

9. Διασφάλιση της **ισότιμης αντιμετώπισης όλων των παιδιών** και της ίσης πρόσβασης στην υγεία, τις κοινωνικές υπηρεσίες και την ποιοτική εκπαίδευση ιδίως των παιδιών που ανήκουν σε μειονότητες, των παιδιών με αναπηρίες, των παιδιών στο δρόμο και των παιδιών μεταναστών χωρίς νομιμοποιητικά έγγραφα¹¹.

10. **Αξιολόγηση των αποτελεσμάτων της οικονομικής κρίσης** στη ζωή και την ανάπτυξη των παιδιών και των εφήβων, με στόχο την ελαχιστοποίηση των κινδύνων στην επιβίωση και την ανάπτυξή τους¹².

11. Ανάπτυξη **υποστηρικτικών παρεμβάσεων και κοινωνικών υπηρεσιών** με προληπτικούς ελέγχους και μέτρα αντισταθμιστικά στην οικονομική ανέχεια, σε περιοχές που διαβιούν παιδιά σε ιδιαίτερα ευάλωτες συνθήκες, όπως σε καταυλισμούς Ρομά, γειτονίες με ακραία φτώχεια, κακές στεγαστικές συνθήκες και πολυπολιτισμική σύνθεση και για παιδιά τα οποία ανήκουν σε ευάλωτες ομάδες όπως παιδιά φυλακισμένων, ανήλικους παραβάτες, παιδιά με αναπηρίες κλπ.

12. Ανάπτυξη **κοινωνικής διαβούλευσης** σε κεντρικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο για τον σχεδιασμό και την εφαρμογή των δημοσίων πολιτικών για την εκπαίδευση, την υγεία, την παιδική προστασία και την πρόοδο της διασφάλισης των δικαιωμάτων του παιδιού σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας.

13. Ενέργειες ενίσχυσης της **υγιεινής και επαρκούς διατροφής των παιδιών**, ιδίως σε γεωγραφικές περιοχές όπου καταγράφονται σοβαρά οικονομικά προβλήματα σε σημαντικό μέρος του πληθυσμού, σε συνεργασία με σχολεία, ΜΚΟ και κοινωφελή ιδρύματα.

14. Ενέργειες για την εξασφάλιση της **ακρόασης των απόψεων των παιδιών** σε όλες τις δικαστικές, διοικητικές και άλλες αποφάσεις που τα αφορούν και τα επηρεάζουν, ανάλογα με την ηλικία και την ωριμότητά τους, και κατάλληλη εκπαίδευση των

⁸ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 10

⁹ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 23

¹⁰ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 25

¹¹ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 27

¹² Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 29

επαγγελματιών ώστε να ακούν και να λαμβάνουν υπόψη τους τις απόψεις των παιδιών¹³.

15. Καθιέρωση σταθερού **μηχανισμού συγκέντρωσης των απόψεων** των παιδιών στα πεδία της εκπαίδευσης, της υγείας, της κοινωνικής φροντίδας και της δικαιοσύνης για την προστασία και την εφαρμογή των δικαιωμάτων τους, ιδίως μάλιστα όσων παιδιών δέχονται φροντίδα από τις υπηρεσίες παιδικής προστασίας και των παιδιών στα οποία επιβάλλονται μέτρα από τον μηχανισμό απονομής δικαιοσύνης και αποτύπωσης της ανταπόκρισής τους στα μέτρα της πολιτείας.

(III) Ατομικά δικαιώματα (Άρθρα 7, 8, 13, 14, 15, 16, 17, 19)

16. Διασφάλιση της **καταγραφής όλων των παιδιών** (ανεξαρτήτως νομικού καθεστώτος) μετά τη γέννησή τους, και την απόκτηση πλήρους ονόματος για την άσκηση των δικαιωμάτων τους. Διευκόλυνση της καταγραφής των παιδιών Ρομά που δεν καταγράφηκαν μετά τη γέννησή τους ή υπήρξαν σφάλματα κατά την καταγραφή τους, μέσω ειδικών διαδικασιών και νομικής αρωγής προς τους άπορους γονείς.

17. Ενέργειες για την προστασία **του δικαιώματος κάθε παιδιού στην ιδιωτική ζωή** και του προσωπικού του απορρήτου, αποτροπή δημοσίευσης πληροφοριών που μπορούν να οδηγήσουν στην ταυτοποίηση παιδιών θυμάτων ή δραστών ποινικών αδικημάτων και βελτίωση της νομοθεσίας, ιδίως ως προς την ψυχαγωγική τηλεόραση, και των διαδικασιών ελέγχου των παραβιάσεων των ΜΜΕ σε βάρος της ιδιωτικής ζωής των ανηλίκων¹⁴.

18. Ενέργειες και κατάλληλα θεσμικά μέτρα για την άσκηση του δικαιώματος όλων των παιδιών **στην ενημέρωση**, την διάδοση κατάλληλων, κατανοητών και χρήσιμων πληροφοριών και την προστασία των παιδιών από επιβλαβές υλικό για την ευημερία τους μέσω των ΜΜΕ (ιδίως τηλεόραση και διαδίκτυο)¹⁵.

(IV) Οικογένεια και εναλλακτική φροντίδα, προστασία του παιδιού από τη βία και την κακομεταχείριση (Άρθρα 5, 9, 10, 11, 18, 19, 20, 21, 25, 27 και 39)

19. **Υποστήριξη του ρόλου των γονέων**, βελτίωση της γνώσης και της κατανόησης των ευθυνών τους, επιμόρφωση, συμβουλευτική και καθοδήγησή τους για την θετική άσκηση του γονεϊκού ρόλου¹⁶.

20. Μέτρα για την **οικονομική υποστήριξη και φορολογική ελάφρυνση των πολύτεκνων και μονογονεϊκών οικογενειών**, ιδίως όσων πλήττονται από την οικονομική κρίση και αντιμετωπίζουν προβλήματα επιβίωσης και διασφάλισης του αναγκαίου επιπέδου διαβίωσης στα παιδιά τους

21. Δημιουργία και λειτουργία **οικογενειακών δικαστηρίων**, σύμφωνα με τις προβλέψεις του ν.2447/96, πλαισιωμένων από κατάλληλες ψυχοκοινωνικές υπηρεσίες, για την αποκλειστική ενασχόληση με υποθέσεις οικογενειακού δικαίου.

22. Προώθηση της καθιέρωσης της **από κοινού άσκησης της επιμέλειας** εκ μέρους των γονέων σε περιπτώσεις διάστασης και διαζυγίου, σε συνδυασμό με την λειτουργία των

¹³ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 31

¹⁴ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 37

¹⁵ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 39

¹⁶ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 41

οικογενειακών δικαστηρίων και πρόβλεψη διαδικασιών για την ταχεία εξέταση και επίλυση διαφορών μεταξύ των μερών.

23. Μελέτη για την ανάπτυξη υπηρεσιών **οικογενειακής διαμεσολάβησης** για την εφαρμογή δικαστικών αποφάσεων σχετικά με θέματα οικογενειακού δικαίου. Παροχή δυνατότητας σε ανηλίκους στην εφηβική ηλικία να μπορούν να απευθύνουν αίτημα στο δικαστήριο, μέσω κοινωνικών υπηρεσιών, για τη μεταρρύθμιση δικαστικών αποφάσεων σε θέματα που τους αφορούν.

24. Ενίσχυση της λειτουργίας των **Εισαγγελιών Ανηλίκων** και σταδιακή πλαισίωσή τους από κοινωνικές υπηρεσίες, όπως προβλέπεται στο ν.2447/96 και ειδικά μέτρα για την υποστήριξη του έργου των εισαγγελικών λειτουργιών και την επιμόρφωσή τους για την ενασχόληση με θέματα παιδιών και εφήβων.

25. Διεύρυνση της υλοποίησης του **θεσμού της αναδοχής**¹⁷, για τις περιπτώσεις παιδιών που χρειάζεται να απομακρυνθούν από τη φυσική τους οικογένεια, ιδίως για περιπτώσεις επείγοντος χαρακτήρα, ώστε να αποφεύγεται η παραμονή τους σε ακατάλληλα πλαίσια, σε νοσοκομεία ή η ένταξη και μακροχρόνια παραμονή τους σε ιδρύματα παιδικής προστασίας. Ανάθεση συγκεκριμένων αρμοδιοτήτων σε κοινωνικές υπηρεσίες των Περιφερειών και, βάσει αυτών, προώθηση συστηματικής προσέλκυσης, εκπαίδευσης και επιλογής αναδόχων γονέων και λειτουργία του προβλεπόμενου **μητρώου αναδόχων οικογενειών**¹⁸. Καθιέρωση της τακτικής εποπτείας και υποστήριξης των αναδόχων οικογενειών και περιοδικής αναθεώρησης / αξιολόγησης των τοποθετήσεων.

26. Θεσμοθέτηση προδιαγραφών για τη λειτουργία των **ιδρυμάτων και λοιπών φορέων παιδικής προστασίας**, ενεργοποίηση και αναθεώρηση του συστήματος πιστοποίησης, αδειοδότησης και τακτικού ελέγχου τους από ανεξάρτητους δημόσιους φορείς, προστασία των δικαιωμάτων των φιλοξενούμενων παιδιών με διασφάλιση του δικαιώματος του αναφέρεσθαι σε ανεξάρτητες υπηρεσίες και αρχές. Ειδικότερα, ως προς την εποπτεία των ιδρυμάτων ιδιωτικού δικαίου, επιμόρφωση και ενίσχυση του έργου των **κοινωνικών συμβούλων** των περιφερειών.

27. Ενσωμάτωση στους Οργανισμούς λειτουργίας όλων των Μονάδων Φιλοξενίας και Κοινωνικής Φροντίδας για παιδιά της Σύστασης (2005)5 του Συμβουλίου της Ευρώπης για «Τα δικαιώματα των παιδιών που ζουν σε ιδρύματα παιδικής προστασίας» και εξασφάλιση της πρακτικής εφαρμογής της.

28. Βελτίωση του συστήματος και των διατάξεων περί της εξέτασης αιτημάτων για **οικογενειακή επανένωση** για αλλοδαπούς γονείς που διαβιούν νόμιμα στη χώρα και επιθυμούν να συνενωθούν με τα τέκνα τους.

29. Μελέτη μέτρων για την αποτροπή της **παράνομης μετακίνησης** παιδιών στο εξωτερικό από τον ένα γονέα

30. Προώθηση μέτρων για την επιτάχυνση της διαδικασίας των δημοσίων και διακρατικών **υιοθεσιών** και σταδιακή κατάργηση των ιδιωτικών υιοθεσιών.

31. Ενίσχυση και εξειδίκευση των αρμοδιοτήτων των **ψυχοκοινωνικών υπηρεσιών** της τοπικής αυτοδιοίκησης Α' και Β' βαθμού σε θέματα προστασίας παιδιού και οικογένειας και καθιέρωση της παροχής κοινωνικών υπηρεσιών ως δέσμιας αρμοδιότητας της τοπικής αυτοδιοίκησης. Κατοχύρωση και ενίσχυση της λειτουργίας των **Ομάδων Προστασίας**

¹⁷ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 43 (γ)

¹⁸ Βλ. σχετική έκθεση Συνηγόρου του Πολίτη «Οργάνωση και λειτουργία του θεσμού της αναδοχής ανηλίκων» (2012)

Ανηλίκων στους δήμους και τις περιφέρειες της χώρας.

32. Υποστήριξη της λειτουργίας του Κεντρικού Επιστημονικού Συμβουλίου για την Αντιμετώπιση της Θυματοποίησης και Εγκληματικότητας των Ανηλίκων (ΚΕΣΑΘΕΑ), όπως έχει προβλεφθεί από τη σχετική νομοθεσία (ν.3860/2010).

33. Καθιέρωση **Πρωτοκόλλων Ενεργειών** των επαγγελματιών της εκπαίδευσης, υγείας και πρόνοιας, σχετικά με την διαχείριση περιστατικών κακοποίησης – παραμέλησης σε βάρος ανηλίκων και εκπαίδευση των επαγγελματιών σχετικά με τις υποχρεώσεις τους σε παρόμοιες περιπτώσεις¹⁹.

34. **Δικτύωση** των υπηρεσιών, των φορέων και των δομών παιδικής προστασίας σε τοπικό, περιφερειακό και εθνικό επίπεδο για την επίτευξη αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ των επαγγελματιών των υπηρεσιών που ασχολούνται με τα παιδιά.

35. Υλοποίηση του προβλεπόμενου από τη νομοθεσία ρόλου του **Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης**, σχετικά με την «δικτύωση των υπηρεσιών κοινωνικής φροντίδας και την παροχή επείγουσας κοινωνικής και ψυχολογικής στήριξης σε άτομα, οικογένειες και ευάλωτες πληθυσμιακές ομάδες που διέρχονται κρίση ή περιέρχονται σε κατάσταση έκτακτης ανάγκης» .

36. Διευκόλυνση της **πρόσβασης σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας** των ανηλίκων και παροχή δυνατότητας έκφρασης αιτημάτων, ακόμη και χωρίς τη συνοδεία / συναίνεση των γονέων και κηδεμόνων τους.

37. Συντονισμό, με ενέργειες του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικής Αλληλεγγύης, των υπαρχουσών **τηλεφωνικών γραμμών** αναφοράς, επείγουσας βοήθειας, συμβουλευτικής και ενημέρωσης παιδιών, γονέων και επαγγελματιών, με στόχο την παροχή των κατάλληλων και αναγκαίων υπηρεσιών ενημέρωσης, κατεύθυνσης και παραπομπής περιπτώσεων παιδιών σε κίνδυνο ή θυμάτων διαφόρων παραβιάσεων.

38. Ενέργειες και εκστρατείες για την ευαισθητοποίηση του κοινού σχετικά με την **εφαρμογή της απαγόρευσης κάθε μορφής βίας** κατά των παιδιών, σε συνδυασμό με την κατάλληλη ενημέρωση και υποστήριξη των γονέων για την θετική άσκηση του γονεϊκού ρόλου.

39. Ενίσχυση και συντονισμός των **μηχανισμών καταγραφής των υποθέσεων βίας** σε βάρος ανηλίκων. Ενεργοποίηση ενός **Εθνικού Συστήματος Αναφοράς** (Μητρώου) και συλλογής δεδομένων για τα περιστατικά παιδικής κακοποίησης – παραμέλησης²⁰, αλλά και των παιδιών σε κίνδυνο γενικότερα, που εντοπίζονται ή εντάσσονται σε όλες τις μορφές κοινωνικής φροντίδας και προστασίας.

40. Δημιουργία **δομών επείγουσας / προσωρινής φροντίδας και φιλοξενίας** για παιδιά και εφήβους που χρειάζεται να απομακρυνθούν από τις φυσικές τους οικογένειες λόγω κακοποίησης, ή άλλων σοβαρών προβλημάτων, κατά την περίοδο διερεύνησης των υποθέσεων και μέχρι να ληφθούν αποφάσεις για την φροντίδα τους.

41. Δημιουργία εξειδικευμένων **κέντρων διαγνωστικής αξιολόγησης και εξέτασης** παιδιών που μπορεί να έχουν υποστεί σεξουαλική κακοποίηση, με τη συνεργασία υπηρεσιών υγείας και πρόνοιας και αστυνομίας, και με χρήση οπτικοακουστικών μέσων για την αποτύπωση των μαρτυρικών τους καταθέσεων, σύμφωνα με τις προβλέψεις του νόμου 3625/07.

¹⁹ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 47 (β)

²⁰ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 47 (α) και 48 (β iii)

42. Ενέργειες για τη διασφάλιση ότι **τα παιδιά θύματα βίας δεν θυματοποιούνται εκ νέου** κατά την διάρκεια της ανακριτικής και της δικαστικής διαδικασίας²¹, με εφαρμογή της ισχύουσας νομοθεσίας και μελέτη επιπρόσθετων αναγκαίων μέτρων.
43. Προώθηση κανονιστικού πλαισίου για την υλοποίηση της **απαγόρευσης άσκησης επαγγέλματος που συνεπάγεται επαφή με παιδιά**, σε πρόσωπα που διώκονται ή έχουν καταδικαστεί για αδικήματα σεξουαλικής βίας σε βάρος ανηλίκων.

(V) Αναπηρίες, Υγεία και Πρόνοια (Άρθρα 6, 18, 23, 24, 26, 27)

44. Καταγραφή, πιστοποίηση και ενίσχυση των εξειδικευμένων **κέντρων και υπηρεσιών για παιδιά με αναπηρίες / πολυαναπηρίες**, τα οποία να ανταποκρίνονται στις υπάρχουσες ανάγκες και να υποστηρίζουν μέσα στην κοινότητα τις οικογένειες και τα παιδιά στην εκπαίδευση, θεραπεία, άσκηση και ισότιμη κοινωνική τους συμμετοχή²².
45. Συστηματική υποστήριξη **των οικογενειών με παιδιά με αναπηρίες** μέσα στην κοινότητα, με διάθεση προσωπικού βοηθού, όποτε αυτό απαιτείται, παροχή κατάλληλης βρεφονηπιακής φροντίδας και εναλλακτικών προγραμμάτων ανακούφισης των οικογενειών από την αυξημένη φροντίδα, όπως είναι μεταξύ άλλων η βραχυπρόθεσμη τακτική ή έκτακτη φιλοξενία του παιδιού, τα προγράμματα δραστηριοτήτων, άθλησης και διακοπών για παιδιά.
46. Ανάπτυξη εποπτείας και διασφάλιση ότι τα **Κέντρα φροντίδας και φιλοξενίας για παιδιά με αναπηρίες** έχουν επαρκές προσωπικό, ικανοποιητικές συνθήκες διαβίωσης που σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα των φιλοξενούμενων και υπηρεσίες που αντιστοιχούν στις ηλικιακές και θεραπευτικές τους ανάγκες. Περιοδική αναθεώρηση της τοποθέτησης των παιδιών σε αυτά, με στόχο τη διαμονή τους ως έσχατη λύση και για το ελάχιστο δυνατόν χρονικό διάστημα με βασικό στόχο τη δρομολόγηση διαδικασιών αναδοχής ή υιοθεσίας και την επανένταξη στο πλαίσιο της κοινότητας²³.
47. Διασφάλιση της πρόσβασης όλων ανεξαιρέτως των παιδιών σε **φροντίδα της υγείας**²⁴, ιατροφαρμακευτική και νοσηλευτική περίθαλψη. Ειδική μέριμνα για τους εμβολιασμούς και την φροντίδα της υγείας των παιδιών που δεν διαθέτουν ασφαλιστική κάλυψη. Διασφάλιση του προληπτικού ελέγχου των νεογνών και της αναπτυξιακής τους αξιολόγησης.
48. Διαφύλαξη, εδραίωση και επαρκή στελέχωση των περιφερειακών υπηρεσιών και δομών για την **ψυχική υγεία** του παιδιού και του εφήβου σε όλη τη χώρα, ώστε να διασφαλίζεται η δυνατότητα αξιολόγησης και παροχής θεραπείας σε όλα τα παιδιά που πάσχουν ή έχουν ανάγκη εξειδικευμένης φροντίδας της ψυχικής τους υγείας.
49. Συστηματική **αξιολόγηση και εποπτεία των δομών και υπηρεσιών** για παιδιά, που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο της ψυχιατρικής μεταρρύθμισης, και διασφάλιση της συνέχισης λειτουργίας όσων κρίνονται επαρκείς και αναγκαίες.
50. Υποστήριξη της **επιχειρησιακής ετοιμότητας όλων των δημοσίων φορέων υγείας και πρόνοιας για τα παιδιά**, μέσω της καθιέρωσης συστηματικής καταγραφής,

²¹ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 47 (γ)

²² Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημεία 50 (α) και (β)

²³ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημεία 50 (γ) και (ζ)

²⁴ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 52

δικτύωσης, καθιέρωσης προδιαγραφών λειτουργίας τους, αξιολόγησης των παρεχόμενων υπηρεσιών, εκπόνησης και δημοσιοποίησης απολογιστικών εκθέσεων για τη λειτουργία τους, δημιουργίας προγραμμάτων ενδυνάμωσης και ανάπτυξης του ανθρώπινου δυναμικού τους και εφαρμογής ολοκληρωμένου συστήματος πληροφορικής υποστήριξης του.

51. Ενέργειες ενημέρωσης και ευαισθητοποίησης του κοινού για την αξία και τα θετικά αποτελέσματα του **μητρικού θηλασμού** και έλεγχος τήρησης των κανονισμών εμπορίου και γενικά των τρόπων διακίνησης όσο αφορά τα υποκατάστατα του μητρικού γάλατος²⁵.

52. Ενέργειες προαγωγής της **εφηβικής υγείας**, με υπηρεσίες φιλικές στους εφήβους, διασφάλιση του απορρήτου, ετοιμότητα και ενεργοποίηση των υπηρεσιών σχετικά με την σεξουαλική αγωγή και την αντισύλληψη, πρόληψη των πρόωρων εγκυμοσυνών, των σεξουαλικά μεταδιδόμενων ασθενειών και των νεανικών αυτοκτονιών και εκπόνηση προγραμμάτων για την αντιμετώπιση του καπνίσματος, της χρήσης ναρκωτικών ουσιών και του αλκοολισμού μεταξύ εφήβων²⁶.

53. Αναπροσαρμογή των προνοιακών επιδομάτων για τα παιδιά την επιμέλεια και γονική μέριμνα των οποίων έχει ένας μόνο γονέας (πατέρας ή μητέρα), ή άλλο συγγενικό πρόσωπο, με χαμηλά εισοδήματα.

54. Μελέτη αναθεώρησης και εκσυγχρονισμού του Προτύπου Κανονισμού Λειτουργίας Δημοτικών Παιδικών Σταθμών, με στόχο την διασφάλιση της μέγιστης κάλυψης των αναγκών **βρεφονηπιακής φροντίδας**, ιδίως σε ευάλωτους πληθυσμούς, την τήρηση των απαραίτητων αναλογιών προσωπικού και παιδιών και τη διασφάλιση της διαφάνειας και ίσης μεταχείρισης κατά την επιλογή των αιτήσεων εγγραφής.

55. Εκπόνηση προγραμμάτων για την καταγραφή και αντιμετώπιση της **παιδικής φτώχειας** και των παραμέτρων που τη συνθέτουν²⁷.

(VII) Εκπαίδευση, ψυχαγωγία, πολιτιστικές δραστηριότητες (Άρθρα 28, 29, 31)

56. Ενέργειες για τη συστηματική **καταπολέμηση της ελλιπούς φοίτησης και της σχολικής διαρροής**, ιδίως ανάμεσα σε παιδιά Ρομά, παιδιά της μουσουλμανικής μειονότητας και άλλων ευάλωτων ομάδων πληθυσμού²⁸. Προώθηση ρύθμισης για να περιληφθεί στις αρμοδιότητες των κοινωνικών υπηρεσιών της τοπικής αυτοδιοίκησης η συνεργασία με τα σχολεία και τις οικογένειες των μαθητών τους για την υποστήριξη της σχολικής φοίτησης και αποτροπή της σχολικής διαρροής.

57. Διασφάλιση της δωρεάν **μεταφοράς** των παιδιών που διαμένουν σε μεγάλη απόσταση από τα σχολεία όπου φοιτούν, σύμφωνα με τις προβλέψεις του νόμου, με ιδιαίτερη μέριμνα για τα παιδιά με αναπηρίες, τα παιδιά Ρομά που διαβιώνουν σε καταυλισμούς ή απομονωμένους οικισμούς²⁹ και τα παιδιά που χρειάζεται να μετακινηθούν, λόγω μη ύπαρξης κοντινού σχολείου ή λόγω φοίτησης σε διατοπικά σχολεία (μουσικά, καλλιτεχνικά, αθλητικά).

²⁵ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 54

²⁶ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 56

²⁷ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 58

²⁸ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 60 (α)

²⁹ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 60 (β)

58. Επέκταση της λειτουργίας των **ολοήμερων σχολείων** και αποσύνδεσή της φοίτησης των μαθητών σε αυτά από την εργασιακή κατάσταση των γονέων - κηδεμόνων.
59. Υποστήριξη **ενισχυτικής διδασκαλίας** και (δωρεάν) κοινωνικών φροντιστηρίων για μαθητές οικογενειών με χαμηλά εισοδήματα.
60. Αναβάθμιση του ρόλου των **Συμβουλευτικών Σταθμών Νέων** και πλαισίωσή τους από εξειδικευμένους επιστήμονες (ψυχολόγους – κοινωνικούς λειτουργούς), όπως προβλέπεται στη σχετική νομοθεσία.
61. Θεσμοθέτηση ενός πλαισίου συνεργασίας των σχολείων με φορείς και υπηρεσίες **ψυχοκοινωνικής υποστήριξης** της κοινότητας.
62. Σχεδιασμός για την κάλυψη των **στεγαστικών αναγκών** και την προμήθεια του αναγκαίου υλικοτεχνικού **εξοπλισμού** των σχολικών μονάδων, με στόχο να αποφεύγεται η χρήση ακατάλληλων εργαλείων δουλειάς, κτιρίων και αιθουσών.
63. Προώθηση της **δημοκρατικής λειτουργίας και του κοινωνικού χαρακτήρα** των σχολείων, με ενίσχυση της λειτουργίας των σχολικών οργάνων και ιδίως του σχολικού συμβουλίου, κατάλληλη προετοιμασία και εκτενή ενημέρωση των μαθητών για τις ευθύνες που μπορούν να αναλαμβάνουν μέσω των **μαθητικών κοινοτήτων** και υποστήριξη του ρόλου των συλλόγων **γονέων και κηδεμόνων**, ιδίως για την οργάνωση δράσεων ενημέρωσης, ευαισθητοποίησης και κοινωνικής αλληλεγγύης για τα αδύναμα μέλη της κοινότητας.
64. Νομοθετική πρόβλεψη για την υιοθέτηση **σχολικών κανονισμών** σε όλες τις σχολικές μονάδες, με τη συνδρομή εκπαιδευτικών, μαθητών και γονέων.
65. Συστηματική λειτουργία των **σχολών γονέων**, με προγράμματα εκπαίδευσης που ανταποκρίνονται στις σύγχρονες ανάγκες των γονέων.
66. Προώθηση της διαθεματικής και βιωματικής **εκπαίδευσης στα ανθρώπινα δικαιώματα και στα δικαιώματα του παιδιού** και στις δύο βαθμίδες εκπαίδευσης, αξιοποιώντας την επικοινωνία, την ελεύθερη έκφραση απόψεων και τη συμμετοχή των μαθητών στη λήψη αποφάσεων, σε θέματα που τους αφορούν και τους επηρεάζουν.
67. Προώθηση θετικών δράσεων και εκστρατειών για την **πρόληψη και αντιμετώπιση της βίας και του εκφοβισμού** στο σχολείο, την καταπολέμηση των διακρίσεων, των αποκλεισμών, των ρατσιστικών συμπεριφορών και αντιλήψεων. Συμμετοχή των μαθητών στην ειρηνική επίλυση συγκρούσεων, προώθηση της σχολικής διαμεσολάβησης και καλλιέργεια της ανεκτικότητας και της κατανόησης της διαφορετικότητας³⁰.
68. Μέτρα στήριξης των **μαθητών με ιδιαίτερες γλωσσικές και πολιτισμικές ανάγκες**, με τη λειτουργία σε όλες τις περιφέρειες, ανάλογα με τις καταγεγραμμένες ανάγκες, σχολείων με τμήματα υποδοχής και ειδικές δράσεις που διευκολύνουν την εκπαιδευτική ενσωμάτωση των αλλοδαπών / αλλογενών μαθητών που έχουν έρθει πρόσφατα στη χώρα.
69. Πρόβλεψη πρωτοκόλλων και συστήματος κατανομής των μαθητών με γλωσσικές ή πολιτισμικές ιδιαιτερότητες, ώστε να αποφεύγεται η γκετοποίησή τους.
70. Καθιέρωση **ζωνών ελεύθερων παιδαγωγικών δραστηριοτήτων**, κατά τις οποίες οι μαθητές, ανάλογα με τις ηλικιακές τους ανάγκες, θα ασχολούνται με κοινωνικά ζητήματα, θα καλλιεργούν την κριτική τους σκέψη, θα ασκούνται στον διάλογο, θα ενημερώνονται για τον πολιτισμό και τις τέχνες, θα συμμετέχουν σε δράσεις αγωγής υγείας, κοινωνικής αλληλεγγύης, εθελοντισμού, περιβαλλοντικής ευαισθητοποίησης, λογοτεχνίας, κλπ.

³⁰ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 60 (γ)

71. **Στήριξη του έργου των εκπαιδευτικών** με επιμορφωτικές δράσεις, υποστηρικτικές και συμβουλευτικές υπηρεσίες, ιδίως για την αντιμετώπιση και τον αποτελεσματικό χειρισμό προβλημάτων που σχετίζονται με σύγχρονα κοινωνικά προβλήματα, όπως η παιδική κακοποίηση και παραμέληση, η ακραία φτώχεια, τα διαζύγια και οι δυσαρμονίες στις οικογένειες των μαθητών, οι διάφορες μορφές άσκησης βίας, οι διαδικτυακοί κίνδυνοι, η χρήση αλκοόλ και ουσιών, κλπ.

72. Ενέργειες για την **έγκαιρη διάγνωση των ειδικών εκπαιδευτικών αναγκών** των μαθητών και την κατάλληλη υποστήριξη τους, με τα προβλεπόμενα από τη νομοθεσία μέσα της ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης και υλοποίηση μέτρων όπως προσαρμοσμένα προγράμματα, αξιολόγηση μαθητών με ε.ε.α., κλπ. Εξοπλισμός των σχολείων με τις απαραίτητες δομές ώστε να επιτευχθεί η συνεκπαίδευση των παιδιών με αναπηρίες και να εξασφαλιστεί η δυνατότητα επιλογής σχολείου της προτίμησής τους, ανάλογα με το υπέρτερο συμφέρον τους³¹.

73. Θεσμοθέτηση πλαισίου **συνεργασίας μεταξύ του Υπουργείου Παιδείας και Θρησκευμάτων και του Υπουργείου Υγείας για θέματα ειδικής αγωγής και ψυχικής υγείας παιδιών και εφήβων** και λειτουργίας των αντίστοιχων διαγνωστικών-υποστηρικτικών υπηρεσιών (ΚΕΔΔΥ-Ιατροπαιδαγωγικά Κέντρα) που υπάγονται στα δύο Υπουργεία.

74. Διασφάλιση της **επάρκειας των εκπαιδευτικών και της έγκαιρης τοποθέτησής τους** στις σχολικές μονάδες, με ιδιαίτερη μέριμνα για την τοποθέτηση εκπαιδευτικών ειδικής αγωγής και ειδικού βοηθητικού προσωπικού στις μονάδες **ειδικής αγωγής και εκπαίδευσης**, την παράλληλη στήριξη και τα τμήματα ένταξης.

75. **Αξιολόγηση** του εκπαιδευτικού έργου των εκπαιδευτικών με αντικειμενικές και αμερόληπτες διαδικασίες και απομάκρυνση από τη διδακτική των εκπαιδευτικών που αποδεικνύεται ότι δεν διαθέτουν τα προσόντα και τις ικανότητες που απαιτούνται για το λειτούργημά τους. Η αξιολόγηση να λαμβάνει χώρα αξιοποιώντας και τις απόψεις των μαθητών.

76. Πρόβλεψη ειδικών μέτρων για την προστασία των δικαιωμάτων των παιδιών από την **ανεξέλεγκτη χρήση του διαδικτύου**, ιδίως μέσω των καταστημάτων ίντερνετ καφέ, με πρόβλεψη διαδικασίας πιστοποίησης καταστημάτων «φιλικών στα παιδιά» και τακτικό έλεγχο τους από όργανα της Πολιτείας.

77. Λειτουργία **κέντρων** δημιουργικής απασχόλησης, πολιτιστικής έκφρασης, επικοινωνίας και ψυχαγωγίας **για παιδιά και εφήβους** από τους ΟΤΑ.

(VIII) Ειδικά μέτρα προστασίας (άρθρα 22, 30, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40)

78. Υλοποίηση της νομοθετικής πρόβλεψης σχετικά με την **ανάπτυξη συστήματος εκτίμησης της ηλικίας** των παράνομα εισερχομένων αλλοδαπών ανηλίκων. Λειτουργία των προβλεπόμενων **κέντρων πρώτης υποδοχής** μεταναστών με **ειδική μέριμνα για ανηλίκους**, παροχή αξιοπρεπών συνθηκών διαβίωσης, κοινωνικών υπηρεσιών και ενημέρωσης για τα δικαιώματά τους, σε γλώσσα κατανοητή σε αυτούς.

79. Διευκόλυνση της κοινωνικής ένταξης των ανήλικων αλλοδαπών που διαβιούν στη χώρα.

80. Πρόβλεψη διαδικασιών **οικογενειακής επανένωσης** ασυνόδευτων ανηλίκων, βάσει

³¹ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 50 (δ)

της Συνθήκης του Δουβλίνου II.

81. **Αποφυγή της κράτησης** των ανηλίκων που εισέρχονται στη χώρα με μη νόμιμους τρόπους, πλην πολύ εξαιρετικών περιστάσεων και για το μικρότερο απαραίτητο χρονικό διάστημα³².

82. Παροχή νομικής εκπροσώπησης, βοήθειας και προστασίας στα παιδιά που αιτούνται άσυλο³³. Λειτουργία επαρκούς αριθμού **δομών φιλοξενίας** ασυνόδευτων ανηλίκων. Εισαγωγή κατάλληλων νομοθετικών και διοικητικών ρυθμίσεων για την εφαρμογή ενός λειτουργικού και αποτελεσματικού συστήματος **επιτροπείας για τους ασυνόδευτους ανηλίκους** και τους ανηλίκους που έχουν χωριστεί από την οικογένειά τους.

83. Δημιουργία εθνικής διαδικασίας καθορισμού κατά περίπτωση του **υπέρτατου συμφέροντος** των ασυνόδευτων ανηλίκων, η οποία θα συμπληρώνεται από διαδικαστικές δικλείδες ασφαλείας, προκειμένου να καθοδηγήσει τους δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς και τις διοικητικές αρχές στις ενέργειές τους που επηρεάζουν τα παιδιά που προέρχονται από τρίτες χώρες³⁴.

84. Συστηματική αξιολόγηση και παρακολούθηση της κατάστασης των **παιδιών που εργάζονται στο δρόμο**, εκπόνηση μέτρων για την κοινωνική τους ενσωμάτωση, τη σχολική τους φοίτηση, τη φροντίδα της υγείας τους, την ένταξη τους σε κέντρα φιλοξενίας και στήριξης ή σε ανάδοχες οικογένειες, όταν δεν διαθέτουν την κατάλληλη φροντίδα από τις οικογένειές τους³⁵. Για τις περιπτώσεις των παιδιών, των οποίων οι οικογένειες βρίσκονται σε άλλες χώρες, προώθηση διακρατικών συμφωνιών και οργάνωση συστήματος για την επανένωση τους μαζί τους, εφόσον διασφαλίζεται ότι αυτό θα είναι προς το υπέρτερο συμφέρον τους.

85. Συστηματοποίηση των ελέγχων για την **καταπολέμηση της παράνομης απασχόλησης και εκμετάλλευσης** των ανηλίκων σε επιχειρήσεις και αγροτικές καλλιέργειες.

86. Εξειδικευμένες παρεμβάσεις για την αποτροπή της εφηβικής πορνείας και την παροχή προστασίας **σε παιδιά θύματα σεξουαλικής εκμετάλλευσης**.

87. Πολύπλευρα μέτρα για την καταπολέμηση των διακρίσεων και των αποκλεισμών σε βάρος των **παιδιών Ρομά**, βελτίωση των συνθηκών διαβίωσής τους, ιδίως με παροχές νερού, ηλεκτρικού και αποχέτευσης, διασφάλιση της ίσης πρόσβασής τους σε υπηρεσίες υγείας και πρόνοιας, υποστήριξη της σχολικής τους ένταξης και φοίτησης, συμβουλευτική για την αποτροπή των πρόωρων γάμων και γενικότερα, με τη βοήθεια κοινωνικών υπηρεσιών που επισκέπτονται τους οικισμούς και καταυλισμούς όπου διαμένουν οι Ρομά, ενίσχυση της ισότιμης κοινωνικής τους συμμετοχής³⁶.

88. Στήριξη της ισότιμης εκπαιδευτικής και κοινωνικής συμμετοχής των **παιδιών της μουσουλμανικής μειονότητας της Θράκης**, με μέτρα στήριξης της ελληνομάθειάς τους και καταπολέμηση των παραγόντων που οδηγούν ορισμένα παιδιά στην πρόωρη σχολική εγκατάλειψη και τον κοινωνικό αποκλεισμό.

89. Μέτρα για τη βελτίωση των συνθηκών κράτησης, ώστε να ανταποκρίνονται στις

³² Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 64 (α)

³³ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημεία 62 (α) και (β)

³⁴ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημεία 62 (γ)

³⁵ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 66

³⁶ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 71

ιδιαίτερες ανάγκες της παιδικής ηλικίας και αποφυγή της **κράτησης των ανηλίκων μαζί με ενήλικα πρόσωπα**, τόσο στα αστυνομικά τμήματα όσο και στα σωφρονιστικά καταστήματα.

90. Παροχή δωρεάν **νομικής συμπαράστασης** σε όλους τους διωκόμενους ανηλίκους που αδυνατούν να καλύψουν τα σχετικά έξοδα και σταθεροποίηση των σχετικών προγραμμάτων νομικής βοήθειας (Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς και δικηγορικών συλλόγων)

91. Διασφάλιση της ύπαρξης και επάρκειας **επιμελητών ανηλίκων** σε όλα τα πρωτοδικεία της χώρας, της υποστήριξης και της αυτοτέλειας της υπηρεσίας τους.

92. Ευρύτερη εφαρμογή **των εναλλακτικών του εγκλεισμού** αναμορφωτικών ή άλλων επιβαλλόμενων μέτρων σε ανήλικους που **παραβαίνουν τον ποινικό νόμο**³⁷, με επιδίωξη της συνειδητής και έμπρακτης συμμετοχής των ανηλίκων σε αυτά. Ανάπτυξη συστήματος πιστοποίησης, εποπτείας και ενίσχυσης των συνεργαζόμενων φορέων υλοποίησης αναμορφωτικών μέτρων, και προώθηση μεθοδολογικών εργαλείων και επιμόρφωσης των επαγγελματιών.

93. Ειδικότερα για το μέτρο της **κοινωφελούς εργασίας**, πιστοποίηση των φορέων για την εφαρμογή του μέτρου και πρόβλεψη για την ασφαλιστική κάλυψη σε περίπτωση ατυχήματος των ανηλίκων, που παρέχουν κοινωφελή εργασία σε διάφορους φορείς.

94. Προώθηση ρυθμίσεων για την εφαρμογή του αναμορφωτικού μέτρου της τοποθέτησης ανηλίκων σε **αναδοχή**.

95. Ευρύτερη εφαρμογή του μέτρου εφαρμογής της προβλεπόμενης δυνατότητας **αποχής της ποινικής δίωξης του ανήλικου** (άρθρο 45Α Κώδικα Ποινικής Δικονομίας), με κατάλληλη υποστήριξη των εισαγγελιών ανηλίκων.

96. Δημιουργία **ξενώνων αυξημένης φροντίδας**, με επαρκές κατάλληλο προσωπικό, όπου θα μπορούν να φιλοξενοούνται ανήλικοι παραβάτες και άλλοι νέοι σε κίνδυνο ή σε κοινωνική κρίση.

97. Διεύρυνση των εκπαιδευτικών, επιμορφωτικών και ψυχαγωγικών **δραστηριοτήτων και συμβουλευτικών υπηρεσιών για ανηλίκους σε καταστήματα κράτησης**, και γενικότερα των διαδικασιών υποστήριξης και προετοιμασίας για την κοινωνική επανένταξη.

98. Πρόβλεψη και λειτουργία **θεραπευτικών μονάδων για ανήλικους χρήστες** ουσιών, στις οποίες θα εισάγονται στο πλαίσιο υλοποίησης αναμορφωτικών / θεραπευτικών μέτρων.

99. Διαγραφή των αναμορφωτικών μέτρων από το **ποινικό μητρώο** των προσώπων που ενηλικιώνονται, μετά την έκτισή τους.

100. Διασφάλιση της βρεφονηπιακής και υγειονομικής φροντίδας των ανηλίκων που διαμένουν μαζί με τις καταδικασμένες μητέρες τους στις **γυναικείες φυλακές**.

³⁷ Κ.Π. της Ε.Δ.Π. του ΟΗΕ σημείο 68 (β)